

Hardnekkige salmonellabesmetting blijft uitdaging

Dierenarts Arie Dirk Trappenburg van Dierenzorggroep Lek en Linge is een van de zes salmonella-experts die door de Nederlandse zuivelsector worden ingeschakeld bij een hardnekkige salmonellabesmetting. Trappenburg voert ruim een jaar bedrijfsbezoeken uit vanuit dit expertpanel. Hoe verloopt de aanpak?

GEESJE ROTGERS

De Nederlandse zuivelsector heeft sinds 2010 een programma om salmonella onder controle te houden. Het is voor de zuivelsector belangrijk dat de melk afkomstig is van een aantoonbaar gezonde melkveestapel, vanwege de positie die Nederland heeft op de (internationale) zuivelmarkt. Binnen het programma wordt de tankmelk drie keer per jaar onderzocht op afweerstoffen. Als het tankmelkonderzoek voortdurend ongunstig is (vier of vijf ongunstige uitslagen bij de laatste vijf metingen), moeten verplicht maatregelen worden getroffen. Alle melkkoeien die actief drager zijn van salmonella moeten dan worden opgespoord. Daarna moet samen met de bedrijfsdierenarts een plan van aanpak worden opgesteld. Lukt het daarmee nog niet om binnen enkele jaren salmonella-onverdacht te worden, dan wordt de veehouder verplicht om een salmonella-expert in te schakelen. Arie Dirk Trappenburg is een van de salmonella-

experts en sinds een jaar als zodanig actief, bovenop zijn werk als rundveedierenarts bij Dierenzorggroep Lek en Linge.

Stand van zaken

Trappenburg schat dat in het afgelopen jaar zo'n veertig tot zestig bedrijven bezocht hebben gehad van een salmonella-expert. Dit zijn allemaal bedrijven waar het in de afgelopen twee tot drie jaar niet is gelukt om verbetering te realiseren. Ongeveer de

men. De besmettingen in Friesland verlopen vaak nagenoeg symptomeloos. In Zuid-Holland daarentegen worden soms heftige ziekte-uitbraken gezien. Trappenburg: "Wij hebben wel gezien dat koeien binnen 24 uur stierven door bloedvergiftiging. Salmonella is een darmbesmetting en kan zelfs door de bloedbaan heen breken." Het is nog onduidelijk waarom de hardnekkige infecties in het ene gebied wel voorkomen en in het andere gebied niet,

'Eerste resultaten aanpak hardnekkige besmettingen hoopvol'

helft van de bedrijven ligt in Friesland, hier ligt de 'hotspot' van de hardnekkige salmonellabesmettingen. Ook in Noord- en Zuid-Holland waren relatief veel bedrijven met een hardnekkige salmonella-infectie. Daarnaast nog enkele in Groningen, Drenthe en Overijssel. Het gaat om grote en kleine bedrijven, er is geen bepaald type bedrijf dat er uitspringt. Ook verschillen de symptomen die bij de dieren worden waargeno-

en waarom de infectie op het ene bedrijf symptomeloos verloopt en op het andere bedrijf heftige verschijnselen geeft. Het zijn vooral de varianten *S. Dublin* en *S. typhimurium* die worden aangetroffen. Salmonella leeft in de omgeving, in de bodem en het oppervlaktewater, en kan wel vier tot vijf maanden overleven in de sloot. Deze bacterie wordt dan ook vooral gezien op bedrijven waar de koeien worden geweid.

Salmonella leeft in de omgeving, in de bodem en in het oppervlaktewater.

FOTO: TWAN WIERMANS

Ook vogels kunnen meehelpen de bacterie te verspreiden doordat zij met hun poten in de mest zitten en vervolgens weer op het voer. De hoofdbron van de besmetting zijn echter de koeien zelf. Actieve dragers kunnen heel veel salmonella uitscheiden en zo de omgeving besmetten.

Werkwijze salmonella-expert

De salmonella-expert maakt een rondgang over het bedrijf om alle risico's in kaart te brengen. Daarna wordt een enquête afgenomen om geen risico's over het hoofd te zien. Ook ontvangt de salmonella-expert alle onderzoeksuitslagen van de GD. "Het type salmonella is meestal niet bekend, maar bij een chronische besmetting ook niet relevant", aldus Trappenburg. Alle gegevens worden in een Excel-bestand verwerkt, zodat de zuivelsector kan analyseren waar de overeenkomsten zitten tussen de besmette bedrijven en kan nagaan welke maatregelen wel en niet werken. Het onderzoek leidt tot dertig tot vijftig adviezen per bedrijf, waarbij de belangrijkste tien prioriteit krijgen. Trappenburg kan nog niet zeggen wat de belangrijkste risico-

factoren zijn. "Het aantal bedrijfsbezoeken dat is uitgevoerd, is nog te weinig om zaken te kunnen vergelijken."

Eerste bevindingen

Het valt de dierenarts op, hoe verschillend de bedrijven met hardnekkige infecties zijn. "Op sommige bedrijven denk je: waarom zit hier salmonella? Alles is zo goed voor elkaar en er wordt hygiënisch gewerkt. Op andere bedrijven denk je: ja hier verwacht ik het wel. We kunnen soms wel het moment aangeven waarop de salmonella het bedrijf is binnengekomen. Bijvoorbeeld bij de installatie van melkrobots of een nieuw voerhek. Dat geeft een bepaalde mate van stress bij de koeien waardoor de weerstand tijdelijk wat minder is. Maar er moet dan wel salmonella in de buurt zijn om het dier te infecteren. Wij zien verder dat belangrijke besmettingsmomenten het voorjaar en het najaar zijn. Dat zijn momenten waarop respectievelijk de eerste en de laatste mest van het seizoen wordt uitgereden. Als er mest in de sloot terecht komt en de koeien drinken daarvan, dan kan dat tot een besmetting leiden."

Ondanks dat nog veel onduidelijk is, is Trappenburg hoopvol. "Op 50 tot 60 procent van de bedrijven met een hardnekkige infectie is verbetering opgetreden (tankmelk gunstig). Daar lijkt de salmonella beheersbaar te worden. Op bijna alle bedrijven waar geen verbetering plaatsvond, zijn wel oorzaken aan te wijzen, zoals achterstallig onderhoud, het laten lopen van latente dragers." Trappenburg zou graag zien dat de zuivelsector zijn programma nog wat zou aanscherpen. "Er wordt te lang gewacht met ingrijpen." Een andere aanbeveling die hij heeft voor de zuivelsector is om niet alleen de melkkoeien, maar ook het jongvee mee te nemen in het programma. Ook bij deze diergroep kan de besmetting zich ophouden en van hieruit de koeien herbesmetten. Door tweemaal per jaar de gehele koppel te onderzoeken, kunnen de latente dragers effectiever worden opgespoord, ruim deze latente dragers ook op om sneller de infectiedruk te laten dalen. §

Salmonella-expert Arie Dirk Trappenburg.

FOTO: GEESJE ROTGERS

Tips en adviezen

- Houd rekening met afspoeling van mest naar sloten na zodebemesten. Slootwater kan besmet raken met salmonella. Kies in elk geval voor een ruime zone langs de sloot waar je niet komt met de zodebemester.
- Op besmette bedrijven dienen sloten afgezet te worden met een stroomdraad en is in de weide in principe bron- of leidingwater beschikbaar.
- Het interval tussen zodebemesten en inscharen of maaien van vers gras voor zomerstalvoeren bij een snede van 1.500-1.700 kg drogestof per ha is bij een groei van 50-80 kg drogestof per ha per dag vaak 3-4 weken. Vanwege het overleven van salmonellabacteriën op de lagere delen van het gras en in de bodem is het belangrijk om een langer interval tussen zodebemesten en beweiden aan te houden. Bovendien neemt de overleving van salmonella af door een tussentijdse maaisnede. Beweid runderen daarom pas na minimaal 6 weken en een kuilsnede na het zodebemesten van een perceel.

BRON: VEEHOUDER EN VEEARTS